

Taksonomisk beskrivelsesramme for grundfagenes faglige mål på tre niveauer

Beskrivelsen af faglige mål tager udgangspunkt i den europæiske brug af begreber, hvor faglige mål kaldes læringsudbytte og indeholder begreberne viden, færdighed og kompetence.

Beskrivelsen skal klart skelne mellem:

- Mål der drejer sig om at blive bedre til faget.
- Mål der drejer sig om at blive bedre til at anvende faget i en erhvervs-, studie- eller samfundsmæssig sammenhæng.

Taksonomi for viden, færdigheder og kompetencer

Nedenstående tre skemaer viser en taksonomimed tre niveauer for hver af de tre kategorier: viden, færdighed og kompetence. I den venstre kolonne angives de tre niveauer: "grundlæggende", "alsidig" og "kompleks" og i den højre kolonne gives eksempler på verber (=udsagnsord), der kan anvendes til at beskrive elevens viden, færdighed eller kompetence på det pågældende niveau.

1. Viden (der sætter i eleven i stand til at)

Viden er noget man har, til forskel fra "færdighed", der betegner noget, man kan, og "kompetence", der betegner noget, man gør. For at kunne aflæse elevens viden, kan man enten bede eleven om at gentage, redegøre for eller forklare noget, eller man kan aflæse viden i elevens færdigheder og kompetencer. Der er kun få verber, der kan beskrive viden i sig selv. Videnskategorien kan bruges til at definere de indholdsområder, stofområder og faglige områder, som man beskæftiger sig med i faget.

Der skelnes mellem to former for viden:

Deklarativ viden: Viden om noget eller nogen

Processuel viden: Viden om hvordan man udfører en handling

Tre vidensniveauer Stigende sværhedsgrad 	Eksempler på verber, der kan indgå i beskrivelse af, hvordan viden kommer til udtryk på et givet niveau. Eleven kan:
Kompleks	Forklare [Sammenligne Reflektere Vælge Kritisere Bedømme Udvikle

	Variere Forholde]
Alsidig	Redegøre for [Diskutere Demonstrere Udlede Løse]
Grundlæggende	Gentage Referere [Navngive Reproducere Imitere Søge vejledning]

2. Færdigheder (der sætter eleven i stand til at)

Færdighed betegner en dygtighed og en evne for et eller andet. Man kan fx være dygtig til at stå på ski, danse, til engelsk eller til matematik. På engelsk hedder færdighed skill, og to be skilled er at være dygtig. Færdigheden viser sig som teknikker og indgår i udførelsen af opgaver og problemer.

Man skelner mellem:

Kognitive færdigheder: Mentale eller intellektuelle færdigheder fx at kunne regne, læse og skrive.

Manuelle færdigheder: Man bruger hænderne til at udføre praktiske opgaver, fx at køre bil, svejse.

Kommunikative færdigheder: Dækker færdigheder som lytte, læse, tale og skrive, og er både produktiv og receptiv og både verbal og nonverbal.

Tre færdighedsniveauer: Stigende sværhedsgrad 	Eksempler på verber, der kan indgå i beskrivelse af, hvordan færdighed kommer til udtryk på et givet niveau. Eleven kan:
Kompleks Avanceret, elite, ekspert	Uddrage Eksperimenterere Udvikle [Udvælge Evaluere Formidle Vurdere]
Alsidig Øvede, rutine	Beherske [Indhente Skelne Afprøve]

	Begrunde Udarbejde Udføre Anvende Gennemføre]
Grundlæggende Begynder	Efterligne Medvirke [Iagttage Identificere Deltage i]

3. Kompetencer (der sætter eleven i stand til at)

Kompetence er personens potentielle handlingsformåen i en given situation og betegner personens evne til at gøre noget i bestemte kontekster. Kompetence betyder at man har viljen og evnen til at bruge sin viden og færdighed i en given situation. . Hvis man har færdigheden at kunne køre bil, vil kompetencen inddrage omgivelserne for denne færdighed og fx kunne betegne, om personen kan køre bil i England = i venstre side eller i glat føre. Derfor er kendetegn ved situationen og grad af selvstændighed centrale begreber til at beskrive kompetencen.

Tre kompetenceniveauer Stigende sværhedsgrad 	Eksempler på verber, der kan indgå i beskrivelse af, hvordan kompetence kommer til udtryk på et givet niveau. Eleven kan:
Kompleks Kan selvstændigt udvikle	Innovere Skabe [Planlægge Se forskelle Udføre Generalisere Selvstændiggøre Udvikle]
Alsidig Kan handle selvstændigt i ukendte situationer	Se sammenhænge Afgøre Tage initiativ Tage ansvar
Grundlæggende Kan handle i kendte situationer med eller uden vejledning	Foretage [Være bevidst Acceptere Registrere

I beskrivelsen af viden, færdighed og kompetence på et givet grundfagsniveau, fx niveau D kan man godt kan bruge alle tre niveauer hele taksonomien, men i en anden vægtning end man ville på et lavere eller højere niveau. Det vil derfor være naturligt, at der på f.eks. niveau C anvendes flere verber fra de højeste niveauer end på f.eks. niveau F, E eller D. På hvert niveau er der eksempler på nogle verber, som kan anvendes til at beskrive niveauet. Imidlertid vil det i mange tilfælde være nødvendigt at supplere med adjektiver (=tillægsord) og adverbier (=biord) for at opnå en præcis beskrivelse af niveauet.

Adjektiver og adverbier angiver bredden/ dybden i den viden, færdighed og eller kompetence, målet beskriver, samt omstændighederne i forbindelse med brugen af viden eller udøvelsen af færdigheden eller kompetencen.

Adjektiverne og adverbierne kan omfatte følgende modsætningspar:

Specifik og generel

Enkel og kompleks

Under vejledning og selvstændig

Kendt og ukendt (fx situationer).

Ud over disse modsætningspar kan man "løfte" niveauet ved at tilføje ord som fx præcis og effektiv, hvor det ikke giver mening at anvende det modsatte begreb.

Eksempel: Kompetencemål for faget informationsteknologi

Nuværende formulering:

Refleksionskompetence: Evnen til at vurdere og perspektivere de personlige, brancherelaterede og samfundsmæssige virkninger ved anvendelsen af informationsteknologiske redskaber og processer.

Men brug af taksonomi modellen får vi en klar afgrænsning og forståelse af niveau, samtidig vil det være en gennemgående struktur i alle beskrivelser. For eksempel:

Vidensmål: Eleven kan på:

Niveau F/E = **referere** til de personlige, brancherelaterede og samfundsmæssige virkninger ved anvendelsen af informationsteknologiske redskaber og processer. (grundlæggend)

Niveau D = **redegøre** for de personlige, brancherelaterede og samfundsmæssige virkninger ved anvendelsen af informationsteknologiske redskaber og processer. (alsidig)

Niveau C = **forklare** de personlige, brancherelaterede og samfundsmæssige virkninger ved anvendelsen af informationsteknologiske redskaber og processer. (kompleks)